

HERFSTTREK 1981, NADER BEZIEN

Als aanvulling op de goede, vertrouwde verslagen van de najaarstrek door de fam. Bloem, welke ook weer in "de Fitis", no. 2-3, 1982 zijn verschenen, volgt hieronder een wat nadere uitwerking van een deel der gegevens. Deze nadere uitwerking was vooral mogelijk doordat we het afgelopen jaar de beschikking hadden over gegevens van het tijdvak 1 juli-15 november.

Fred Cottaar en ik zijn reeds vanaf 1 juli begonnen met tellen, zij het niet geheel regelmatig, zodat de resultaten toch met enige reserve moeten worden bekeken. Desondanks blijkt wel dat er ook hoogzomer leuke dingen zijn waar te nemen, zoals doortrek van meeuwen, sterns, steltlopers en Gierzwaluwen. En eigenlijk zou er ook doorgeteld moeten worden tot in december, gezien het feit dat bij een incidentele waarneming op 12 december 1981 tijdens vorst, trek werd waargenomen van honderden Kievitten, Goudplevieren, Veldleeuwerikken, lijsters en Spreeuwen. Maar goed, er is het afgelopen najaar toch 103,5 uur geteld, verdeeld over 87,25 uur officiële tellingen en 16,25 extra teluren, waarin terloops geteld werd. Het aantal getelde dagen bedroeg 42, wat 30% betekent van alle dagen die de periode 1 juli-15 november telt (138). Dit levert een gemiddelde op van 2,5 teluren per teldag.

Alvorens over te gaan tot bespreking van een aantal interessante soorten, volgen nu eerst wat algemene resultaten betreffende de najaarstrek. Een lijst van alle waargenomen soorten met het totaal aantal waargenomen exx. in de gehele telperiode volgt hieronder in tabel 1.

tabel 1. Totaalaantallen najaarstrek 1981, Bloemendaal aan zee.

duiker spec.	5	Brilduiker	1	Smelleken	10
Fuut	80	Grote zeeëend	9	Boomvalk	19
Roodhalsfuut	3	Zwarte zeeëend	329	Torenvalk	13
Vaal Stormvogeltje	1	Eidereend	21	Scholekster	113
Jan van Gent	35	Grote zaagbek	1	Kievit	1849
Aalscholver	14	Middelste zaagb.	53	Zilverplevier	14
Blauwe Reiger	35	Bergeend	156	Goudplevier	19
Wilde Eend	17	Nijlgans	19	Bontbekplevier	104
Wintertaling	79	Gr.gans	1	Steenloper	9
Smient	54	Rietgans	13	Watersnip	164
Pijlstaart	45	Rotgans	308	Wulp	88
Slobeend	1	Knobbelzwaan	4	Regenwulp	20
Toppereend	2	Sperwer	53	Rosse grutto	24
Kuifeend	2	Br.kiekendief	7	Witgatje	4
Tafeleend	7	Bl.kiekendief	3	Oeverloper	8

Tabel 1. (vervolg)

Tureluur	14	Veldleeuwerik	1504	Fitis	4
Groenpootruiter	23	Strandleeuwerik	2	Tjiftaf	1
Kanoetstrandl.	2	Boerenzwaluw	200	Goudhaantje	24
Bonte strandloper	41	Huiszwaluw	19	Koolmees	112
Drieteenstrandl	4	Oeverzwaluw	6	Pimpelmees	138
Kemphaan	5	Gr.pieper	2	Zwarte mees	1
Middelste jager	1	Boompieper	31	Rietgors	27
Kleine jager	22	Graspieper	15659	Sneeuwgorst	6
Gr.mantelmeeuw	448	Oeverpieper	1	Groenling	115
Kl.mantelmeeuw	1389	Witte kwikst.	288	Putter	37
Zilvermeeuw	3970	Gr.gele kwik.	1	Sijs	135
Stormmeeuw	1440	Gele kwikst.	720	Kneu	1251
Kokmeeuw	4393	Winterkoning	8	Frater	66
Dwergmeeuw	16	Heggenus	54	Barmsijs	2
Drieteenmeeuw	10	Gr.lijster	4	Vink	9990
Zwarte stern	25	Kramsvogel	2975	Keep	106
Visdiefje/	1127	Zanglijster	177	Ringmus	615
Noordse stern		Koperwiek	1808	Spreeuw	95677
Grote stern	832	Beflijster	1	Zw.kraai	34
Dwergstern	4	Merel	128	Bonte kraai	23
Alk	1	Tapuit	29	Roek	216
Holenduif	23	Roodb.tapuit	4	Kauw	2075
Houtduif	1089	Paapje	4	Ekster	2
Tortel	10	Gekr.roodst.	1		153534
Turkse tortel	16	Roodborst	20		
Velduif	1	Zwartkop	7	Kuifleeuwerik stand-	
Gierzwaluw	399	Tuinfluit	1	vogel	
Gr.bonte specht	2	Grasmus	4	Huismus, passer patatus.	
Boomleeuwerik	3	Braamsluiper	2		

De top-15, bestaande uit soorten die met meer dan 1000 exx door-
trokken, is weergegeven in tabel 2.

Tabel 2. Top 15, najaar 1981.

1. Spreeuw	95677	9. Koperwiek	1808
2. Graspieper	15659	10. Veldleeuwerik	1504
3. Vink	9990	11. Stormmeeuw	1440
4. Kokmeeuw	4393	12. Kl.mantelmeeuw	1389
5. Zilvermeeuw	3970	13. Kneu	1251
6. Kramsvogel	2975	14. Visdief/Noordse stern	1127
7. Kauw	2075	15. Houtduif	1089
8. Kievit	1849		

Het totale aantal vogels bedroeg dus 153.534 verdeeld over 127
soorten.

Hoe dit aantal verdeeld is over de teldagen is weergegeven in fig.1.
Figuur 2 geeft het aandeel van enkele soorten/soortgroepen op het
totaal aantal trekkers weer, waarbij blijkt dat de spreeuw veruit
de talrijkste trekker is met maar liefst 62,3%.

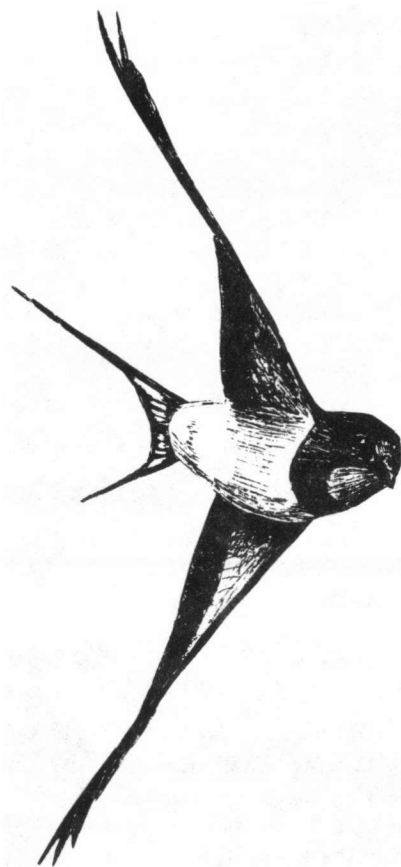
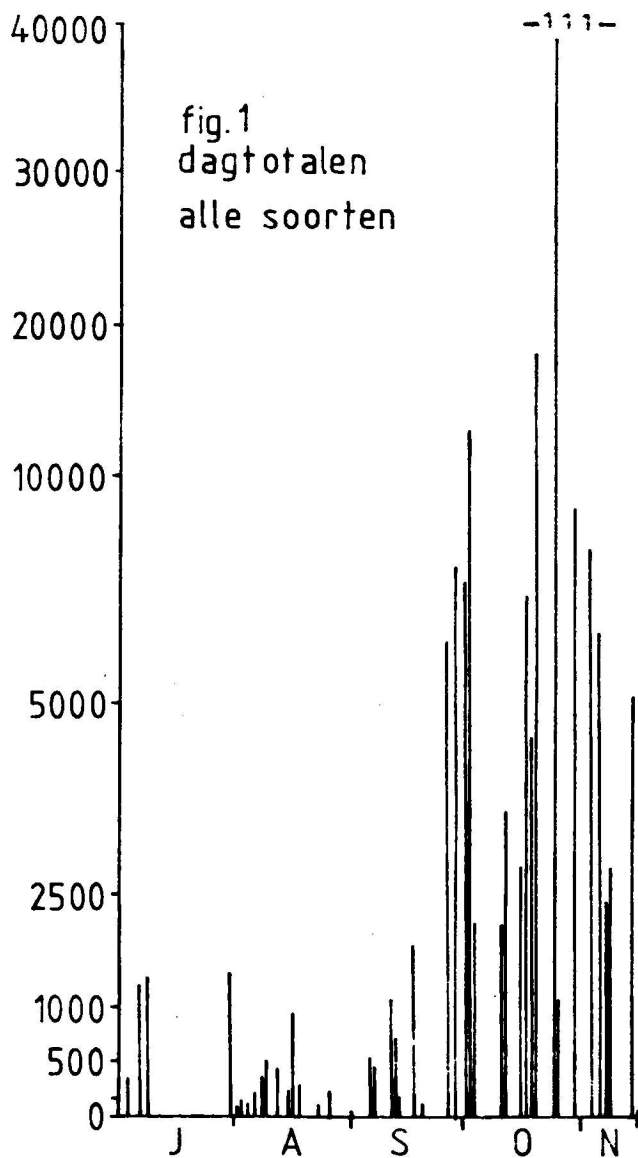
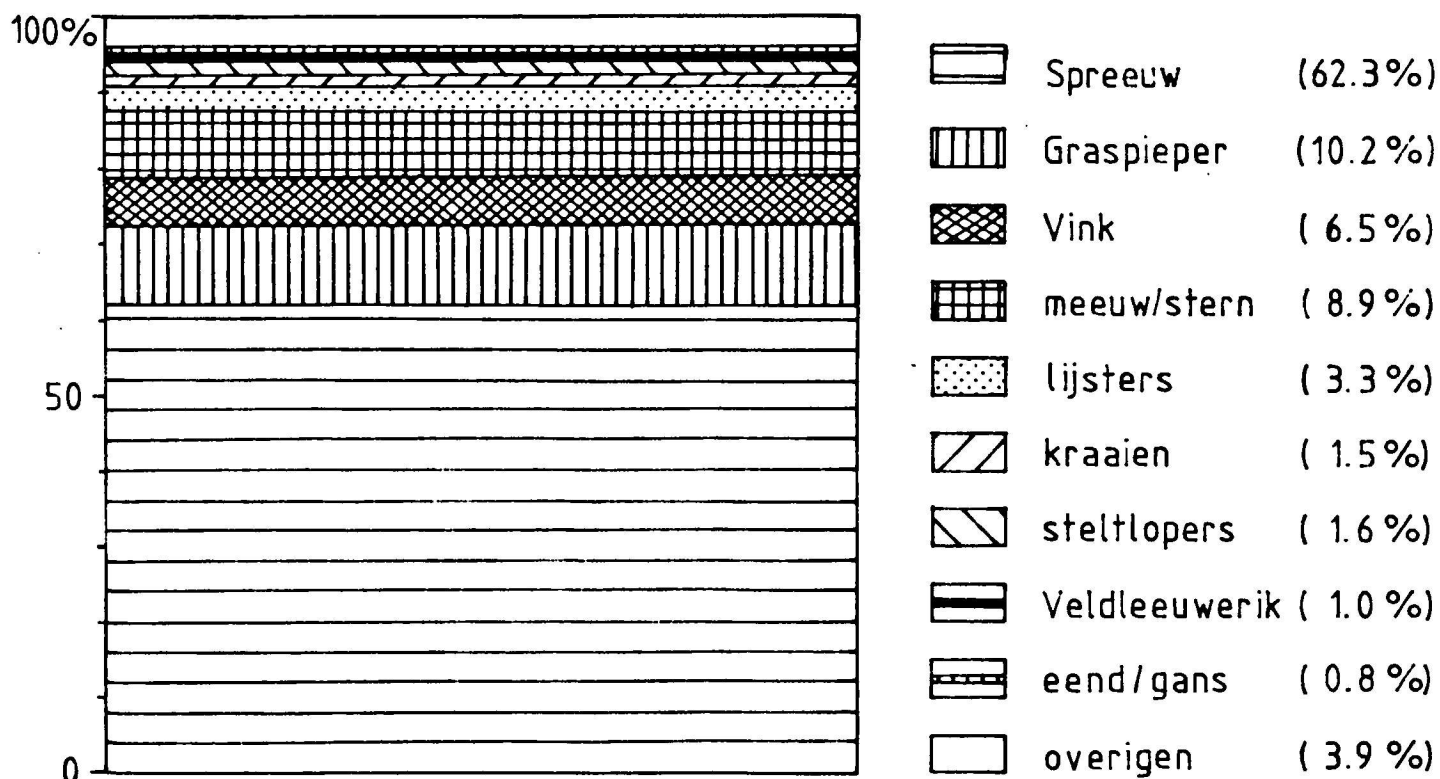
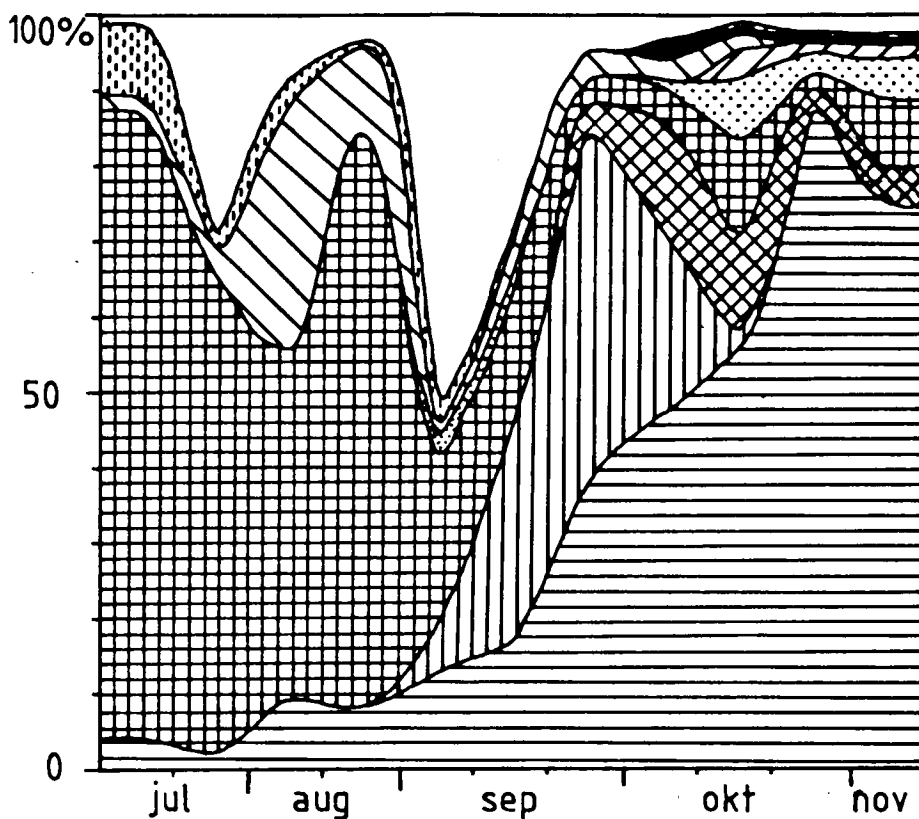

Fig.2 Aandeel van soorten/soortgroepen op totaal aantal trekkers (153.534) in %

Daarna volgen Graspieper, meeuwen/sterns en Vink. Bekijkt men het aandeel van soorten/soortgroepen in de loop van de trektijd (fig.3) dan blijkt dat b.v. de Spreeuw in de zomermaanden niet meer dan 10% van het aantal trekkers vormt, terwijl dat eind oktober is opgelopen tot haast 90%. Bij de meeuwen/sterns is het beeld juist omgekeerd van 80% in de zomer tot minder dan 10% aan het eind van de telperiode.

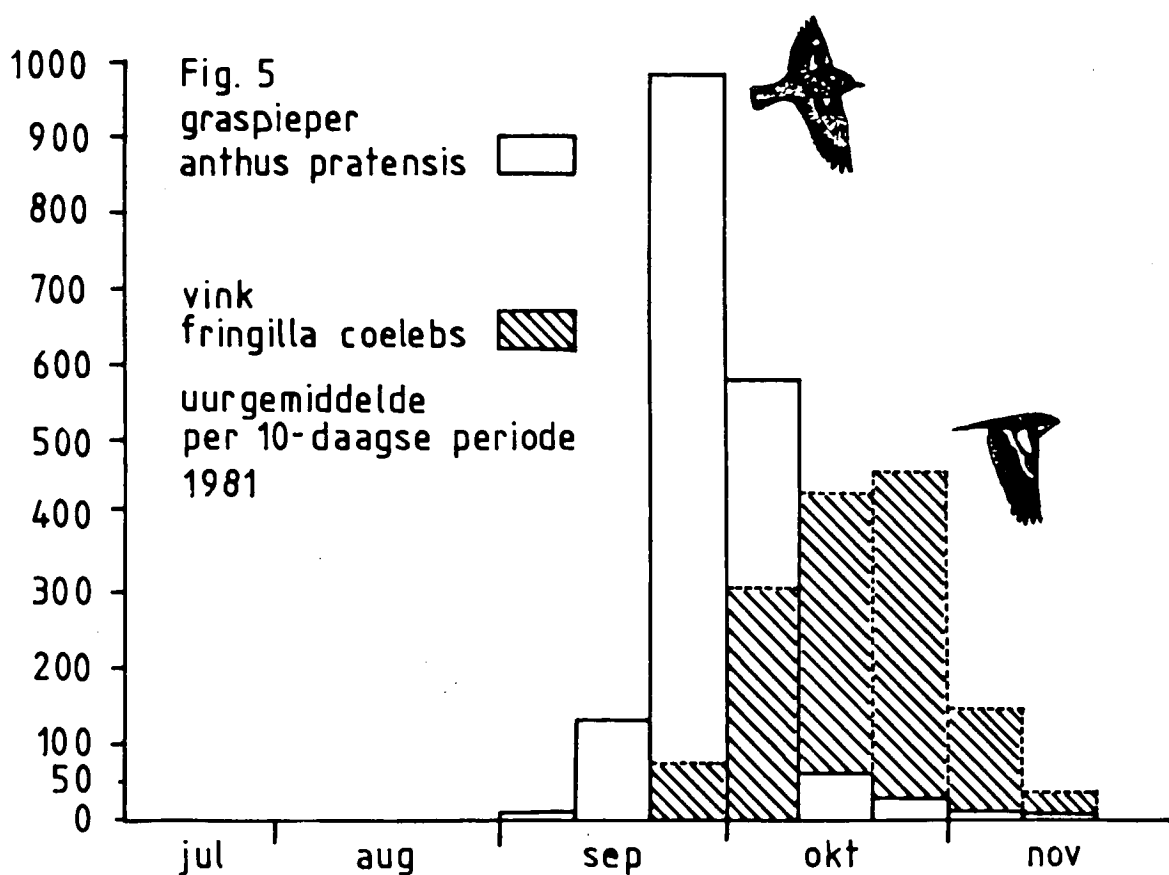
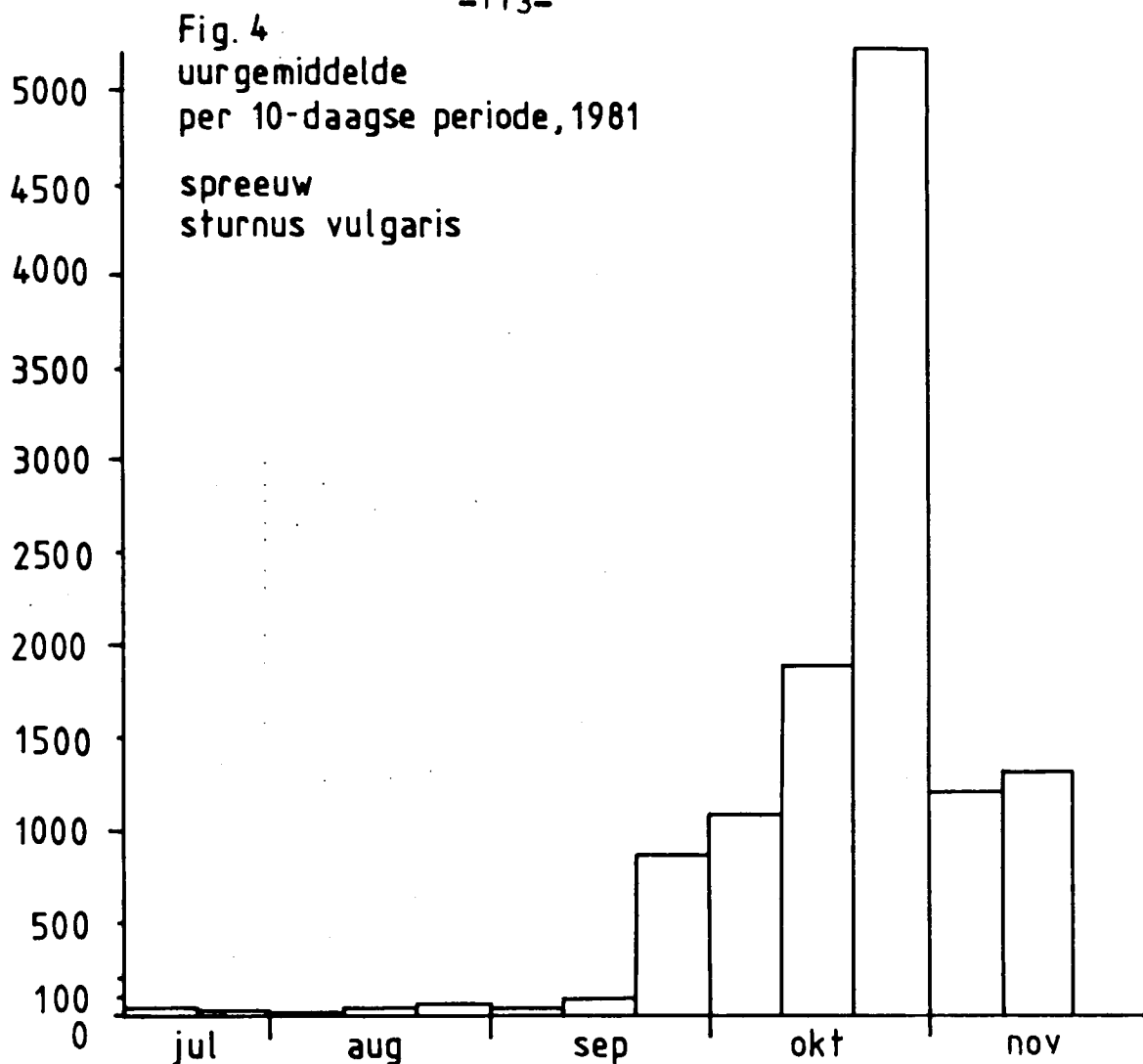
Fig.3 Aandeel van soorten/soortgroepen per decade in %

legenda zie fig.2

Het verloop van de trek per 10-daagse periode is ook nog weergegeven in tabel 3, voor een beperkt aantal soorten.

Dan komen we nu tot bespreking van een aantal soorten. Voor de drie algemeenste doortrekkers Spreeuw, Graspieper en Vink heb ik alleen de uurgemiddelden per 10-daagse periode uitgerekend, (fig. 4 en 5). In deze figuren is te zien wanneer voor deze soorten de top van de doortrek valt. Voor de Spreeuw is dat ook nog te zien in figuur 6, welke voor die soort de dagtotalen weergeeft.

tabel 3. Trekverloop per 10-daagse periode, najaar 1981.

	juli		augustus			september			oktober			november
	I	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I
Bl.reiger	0	5	6	9	2	1	5	32	15	5	1	4
Zw.zeeëend	169	0	25	7	5	2	8	5	30	44	1	33
Bergeend	107	1	5	24	0	0	7	4	2	3	0	3
Scholekster	12	21	32	23	23	0	3	1	4	13	0	2
Kievit	0	0	99	46	0	0	116	597	350	595	38	8
Bontbekpl.	0	0	63	8	0	0	4	24	2	3	0	0
Watersnip	0	14	32	5	3	1	7	79	3	15	0	5
Kl.mantelmeeuw	3	4	42	25	0	1	43	35	206	775	245	10
Stormmeeuw	71	38	35	13	0	0	248	80	65	170	45	675
Kokmeeuw	1772	704	112	54	0	15	134	350	304	572	135	306
Visd./No.stern	287	33	96	455	4	31	102	108	12	0	0	0
Gr.stern	95	21	58	387	0	71	46	128	23	1	0	0
Veldleeuwerik	0	0	0	0	0	0	0	36	547	623	213	91
Boerenzwaluw	3	0	9	2	3	5	44	95	15	23	1	0
Graspieper	0	3	6	0	0	29	1054	9621	4096	628	125	97
Witte kwikst.	1	0	1	1	5	13	52	108	41	62	4	0
Gele kwikst.	0	0	1	20	5	60	598	33	2	1	0	0
Kramsvogel	0	0	0	3	0	10	36	6	63	707	1187	963
Zanglijster	0	0	0	0	0	0	2	24	19	120	5	8
Koperwiek	0	0	0	0	0	0	0	2	3	1512	15	276
Merel	0	0	0	0	0	0	0	3	6	68	14	37
Koolmees	0	0	0	0	0	9	9	35	9	25	3	22
Pimpelmees	0	0	0	0	0	15	10	58	11	5	13	26
Groenling	0	0	0	0	0	0	4	6	1	24	52	28
Sijs	0	0	0	0	0	0	0	1	6	72	42	14
Kneu	0	0	1	1	0	153	288	477	270	59	0	2
Vink	0	0	0	0	0	0	0	725	2487	4082	1372	1324
Keep	0	0	0	0	0	0	0	0	4	67	15	20
Ringmus	0	0	0	0	0	0	5	213	174	113	16	95
Spreeuw	127	30	75	110	76	73	622	8160	80621	85484	2047	17747
Kauw	0	0	0	0	0	0	0	0	30	1084	715	246
Roek	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	109	106

Blauwe reiger (figuur 7)

Het totaal aantal Blauwe reigers bedroeg 85, waarvan 78 naar Z en 7 naar N. Eind juli komen de eerste doortrekkers al langs en de gehele telperiode tot in november worden er langstreckende reigers gezien. Een duidelijke top valt te constateren in september/begin oktober wanneer 47 van de 85 Blauwe reigers passeren (55%). In deze periode zien we ook groepjes van 2-7 exx., dit in tegenstelling tot de rest van de telperiode wanneer meestal eenlingen doorkomen (zie figuur 7, onder). Over het algemeen blijkt de Blauwe reiger een vrij vroege doortrekker te zijn; 60% van de waarnemingen valt tussen de 7 en 8 uur.

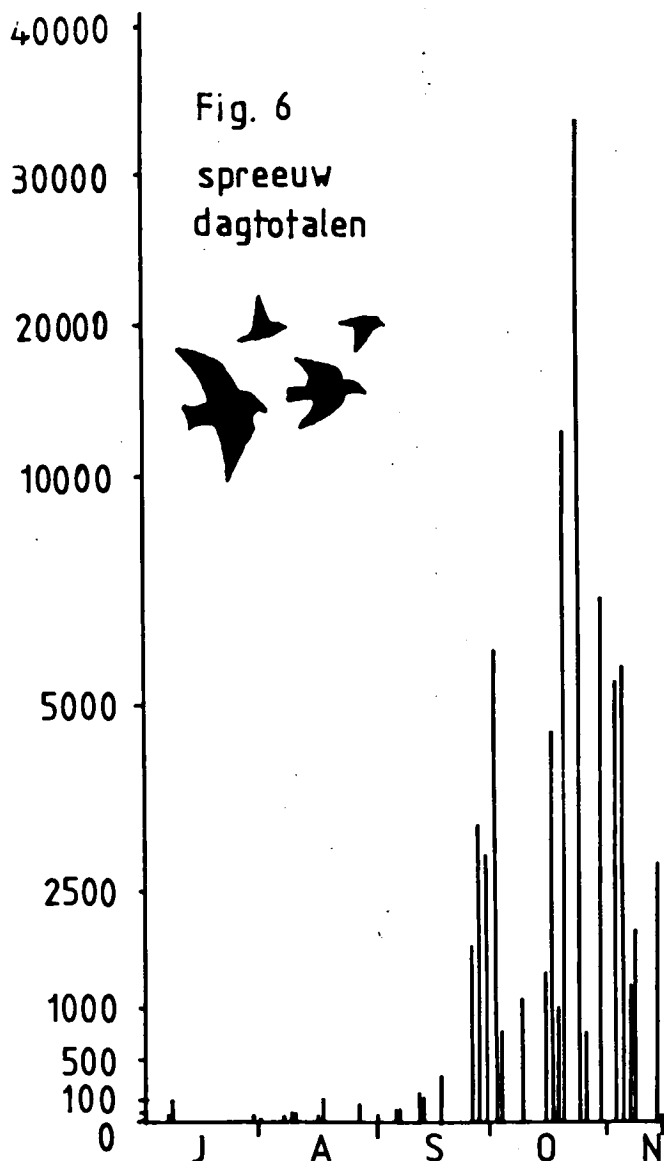
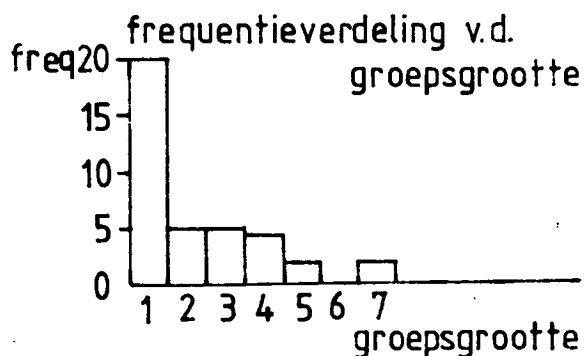
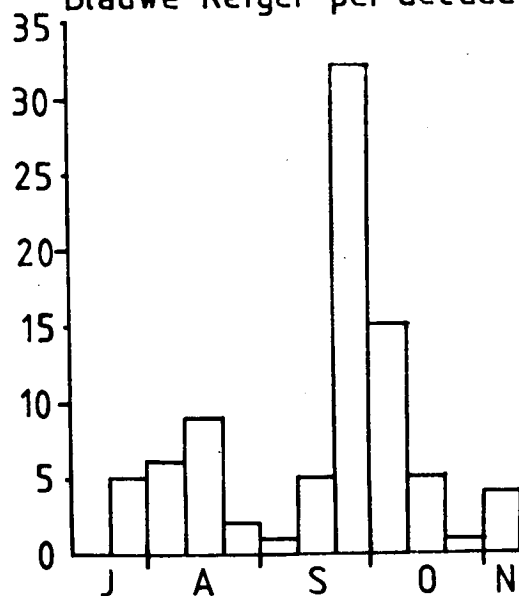

Fig.7 Doortrek van
Blauwe Reiger per decade

Boomvalk en Sperwer (figuur.8)

Er passeerden 53 Sperwers, vrijwel steeds solitair. Er werden slechts 2x2 exx. en 1x3 exx. tegelijk waargenomen. Op 12 sept. komen de eerste exx. langs en een top wordt bereikt op 17 okt., wanneer 16 exx. doortrekken. Bij het sluiten van de tellingen echter blijkt de Sperwer nog steeds in flinke aantallen door te trekken met de ook dan nog veel langskomende Spreeuwen als belangrijke prooi.

De eerste van de in totaal 19 Boomvalken passeren begin aug. al. De meeste exx. komen langs in de periode half aug./eind sept., uitsluitend solitair. Deze doortrekperiode valt te verklaren uit het feit dat de Boomvalk piepers en zwaluwen als belangrijke prooidieren op het menu heeft staan, soorten die in deze periode meestal ook hun top hebben (zie figuren 5 en 13).

De laatste exx. worden gezien op 2 en 17 oktober.

Bontbekplevier en Watersnip (figuur 9)

Deze twee steltlopers kwamen dit jaar met meer dan 100 exx.door, resp.met 104 en 164 exx.Beide soorten vertonen pieken in begin aug.en eind sept.De Bontbekplevier komt het sterkst door op 8 aug. als er 58 exx.passeren in enkele troepjes.Half oktober worden de laatste bontbekken gezien.

De Watersnip laat in begin aug ook een (lichte) top zien,maar opvallend is dat 50% van de waarnemingen in die tijd naar het Noorden is.De echte top wordt pas eind september bereikt,wanneer in enkele dagen troepjes tot 26 exx.langstrekken.

Fig. 8 Doortrek van Boomvalk(gearc.) en Sperwer per decade

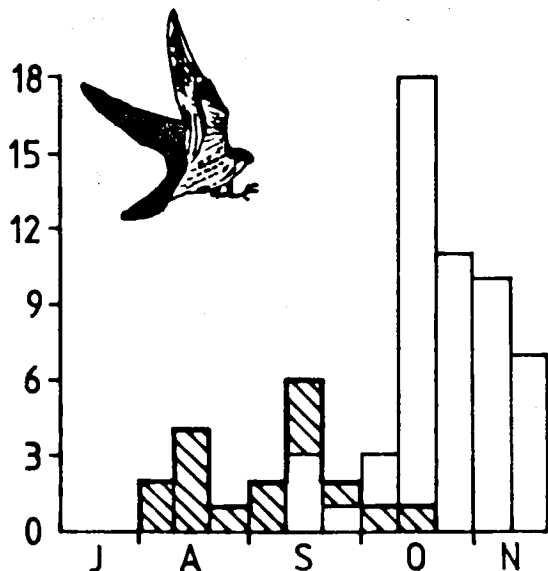
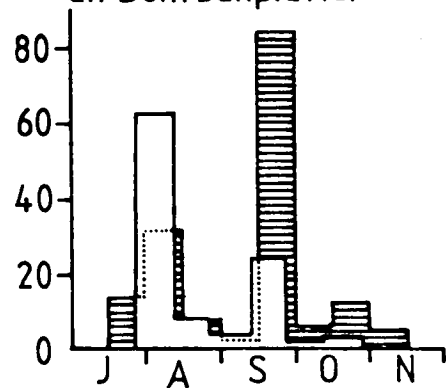

Fig. 9 Doortrek van Watersnip(gearc.) en Bontbekplevier

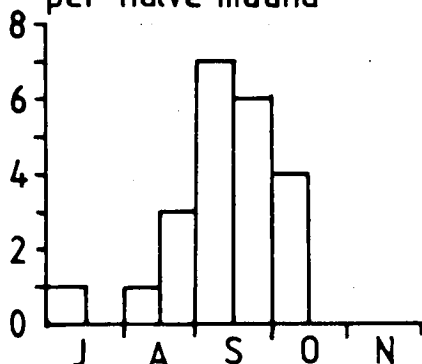

Klein jager (figuur 10)

De Kleine jager wordt zeker niet alleen bij harde wind waargenomen, in tegendeel zelfs: van de totale 22 exx.werden er 18 gezien bij een wind tussen Z en O met windkracht 4 of minder en 12 van de

22 gevallen worden zelfs waargenomen bij nevelig tot mistig weer.

Fig.10 Passage Kleine Jager per halve maand

Van echte trek mag eigenlijk niet gesproken worden gezien het feit dat 15 exx.naar N vlogen tegen slechts 7 naar Z.Vooral in aug.en sept.is de soort een regelmatige gast met 1 tot max.5 exx.op één dag.

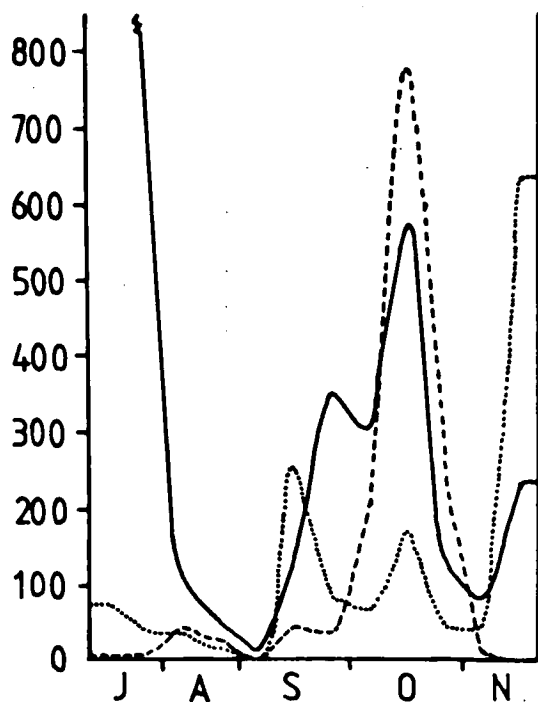
Het laatste ex wordt gezien op 3 oktober. Tenslotte nog iets over de verschillende kleurfasen die de Kleine jager bezit:

80% van de waarnemingen betrof de donkere fase, er werden 4 exx. gezien van de lichte of intermediaire fase.

Meeuwen (figuur 11)

Een soortgroep waaraan eigenlijk ten onrechte weinig aandacht wordt besteed. Toch is er van meeuwen trek waar te nemen, soms zelfs in behoorlijke aantallen. Drie soorten, de Kok-, de Storm- en de Kleine mantelmeeuw zullen we eens nader bekijken.

Fig. 11 Doortrek van Kok- (—), Storm- (-----) en Kleine Mantelmeeuw (----)

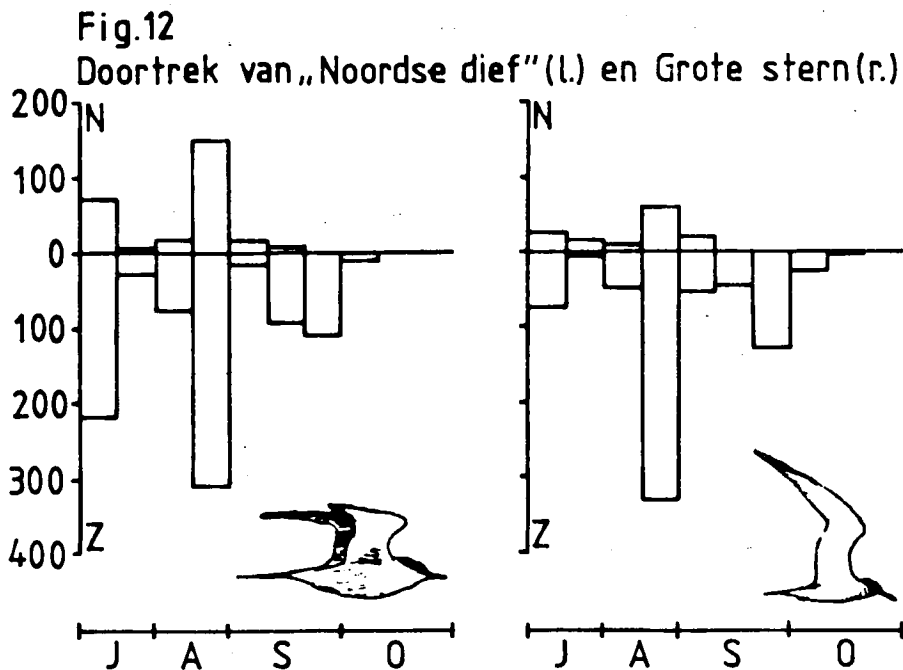
De Kokmeeuw vertoont jaarlijks enkele trekgolven. Dit jaar vielen deze golven in juli en oktober, die bij elkaar zo'n 3000 exx. opleverden wat haast 70% is van het totaal van 4393 Kokmeeuwen. De Stormmeeuw trekt vanaf half september door, maar pas begin nov. wordt een grote piek bereikt met 675 exx. van de totale 1440 exx. De Kleine mantelmeeuw tenslotte telde een totaal van 1389 doortrekkers met een zeer duidelijke top half oktober. Opvallend was dat alle meeuwensoorten over het algemeen pas goed doorkwamen met een wind uit de Z.W.-kwadrant, met kracht 4-7, op 10 oktober zelfs goede doortrek bij wind ZW 8.

De trek van meeuwen vindt meestal plaats over de gehele dag gespreid, in tegenstelling tot de meeste andere vogels.

"Noordse dief" en Grote stern (figuur 12)

Onder "noordse dief" wordt verstaan de verzamelnaam voor Visdief en Noordse stern, omdat beide soorten doortrekkend maar moeilijk zijn te onderscheiden. Al vanaf begin juli is er trek van zowel Noordse dief als Grote stern. Tot in augustus zijn er echter ook veel vogels die noordwaards vliegen (zie figuur 12), wat mogelijk verband houdt met foerageerbewegingen voor de kust. Tijdens de top in de tweede helft van augustus worden er ook troepen gezien tot

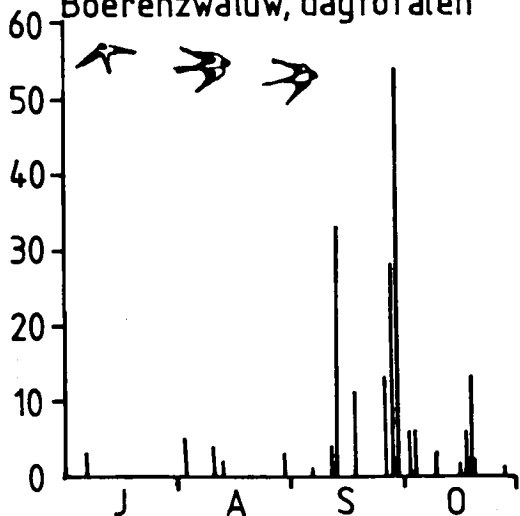
40 à 50 exx.toe.Tot half oktober worden er sterns gezien:de laatste noordse dief op 9 okt.,de laatste Grote stern op 15 okt.

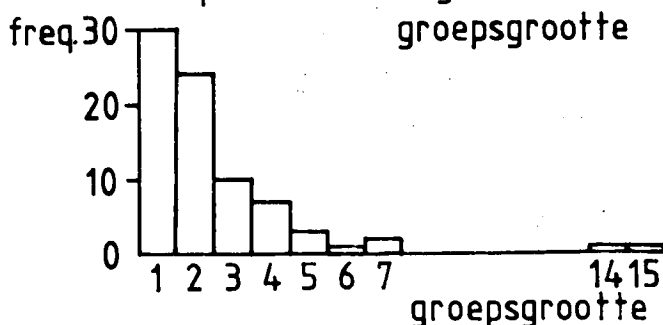
Boerenzwaluw (figuur 13)

Het totaal aantal bedroeg dit najaar precies 200 en de soort werd

Fig.13 Doortrek van Boerenzwaluw, dagtotalen

frequentieverdeling v.d. groepsgrootte

op 20 dagen gezien,een presentiepercentage van 51,3.

Reeds midden in de zomer kan er al doortrek plaatsvinden, maar pas in september is er sprake van flinke doortrek.De laatste exx.passeren half oktober met als laatste datum 27-oktober.

Meestal trok de Boerenzwaluw alleen of met twee exx.tegelijk, met als uitschieters troepen van 14 en 15 exx.(zie figuur 13, onder)

Evert van Huijssteeden.